

Ballagi Teljes Szótárához. E szótár a címlap szerint 1873-ban jelent meg. Az én példányomban azonban van egy második címlap is, mely szerint az első kötet 1868-ban látott napvilágot. E példányban két előszó is van: az egyik (Előleges mondanivaló) 1866 június 3-ról, a másik 1867 július 16-áról van keltezve. Mit jelent ez a sokféle dátum?

BALLAGI ALADÁR világosított fel. A Teljes Szótárt Heckenast Gusztáv eleinte 6 íves füzetekben adta ki. Az első füzetet az Előleges mondanivaló nyitotta meg. A VIII. füzet (*kárpör-től konyít-ig*) 1868. június 12-ikén jelent meg, tehát az első kötet, a mely *kárpöfeteg*-gel végződik, már 1868 első feleiben be volt fejezve. A IX. és X. kettős füzet (*kop-tól mérleg-nyelv-ig*) ugyancsak még 1868-ban jelent meg. Ezzel fennakadt a füzetes kiadás, s Heckenast évekig pihentette a további kiadást és csak 1873 elején bocsátotta ki a II. kötet végét a 19-ik ívtől kezdve a 49-ik íven levő Utószó-ig. Ha tehát Ball. Telj. Szótárára hivatkozunk, az I. kötetet és a II. köt. első 18 ívét 1868-ban megjelentnek kell venniünk.

Tanulság és tanúság. LOSONCZI ZOLTÁN gondos megfigyelések alapján kimutatta (XIV: 72), hogy a *gyűlölség* szót, valamint ma a legtöbb nyelvjárásban, szintűgy már a codexek korában is, többnyire *gyűlölség*nek ejtették.

Úgyanilyent tapasztalunk a *gyűlölséggel* egyenlő alkotású *tanulság* szónál is. Az *l* többnyire kiesik ennél is, és az így keletkezett *tanú(l)ság* természetesen egyjelentésű a *tanulsággal*, de jól megkülönböztetendő a *tanú* névszóból származott *tanúságtól*. Ez utóbbi am. „testis, testimonium“, amaz pedig „studium, doctrina, eruditio, disciplina“.

Allítsuk össze, miként Losonczy a *gyűlö(l)ség* szónál tette, a *tanú(l)ságnál* is a codexekbeli előfordulások statisztikáját.

EhrC. tanusagnak gondjarol (cura discendi) 109; *MünchC.* tanosag (doctrina) 26, 42, 44, 55, 72, 76, 80, 88, 94, 97, 116, 183. Vduősseg tanosaganak adatt'ara (ad dandam scientiam salutis) 110; *JordC.* tanwsag (doctrina) 405, senkynek tanwsagot ne teenneenek (ne omnino loquerentur neque docerent) 718; *BodC.* tanosag 2; *DebrC.* tanusag 204, 206; *DöbrC.* mi tanof'agonkra (ad nostram doctrinam) 258; *ÉrdC.* tanwsag 4, 104, 516, 523, 527, 576, 636, de *tanwssagh* is 106, zent yrasban tanwsagos 255; *ÉrsC.* thanwsagh 25, 534, tanusag 378, 556, 557, 559; *KazC.* tanusag 122; *LobkC.* tanosag 268; *NádC.* tanusag 33, 577, 578; *NagySzC.* tanusag 28; *Széku'doC.* tanosag 128, 129; *TelC.* tanusag 69; *TihC.* tanusag 88; *VirgC.* tanusag 83, 133; *WeszprC.* tanosag 72.

Ime 17 codex (talán több is van), a mely a *tanulság* szóból következetesen kihagyja az *l* betűt, éppen úgy, mint a *gyűlölség*-ből a második *l*-t. E tekintetben tehát teljesen egyenlő a viselkedésök. A szabály mind a kettőre egy és ugyanaz.

Van néhány kivétel is. A SándC. *gyűlölseeg*-et ír (1), de szokása szerint megnyujtva az s-t: *tanossaag*-ot (23, 31); RÁSKAY LEÁNÁL viszont *gyvlevseg* (MargLeg. 118), de következetesen *tanolsag* (CornC. 2, 4, 5, 12, 14, 16; DomC. 7, 110, 132, 223, 291; HorvC. 110, 111). Ugyanígy a GuaryC.-ben: *tanulfsag* 11, *tanolfag* 126.

A NySz. a *gyűlö(l)séget* egész helyesen egy szónak veszi s együtt tárgyalja a *gyűlölséggel*; ellenben a „studium, doctrina, scien-